

Sygn. akt: I C 522/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 stycznia 2021 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	sędzia Rafał Kubicki
Protokolant:	sekretarz sądowy Agnieszka Grandys

po rozpoznaniu w dniu 12 stycznia 2021 r. w Olsztynie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Park sp. z o.o. w O.

przeciwko Skarbowi Państwa – Ministrowi Obrony Narodowej

o zapłatę

I. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra Obrony Narodowej na rzecz powoda (...) Park sp. z o.o. w O. kwotę 254.622 zł (dwieście pięćdziesiąt cztery tysiące sześćset dwadzieścia dwa złote) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 29 maja 2020 r. do dnia zapłaty,

II. oddała powództwo w pozostałej części,

III. zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra Obrony Narodowej na rzecz powoda (...) Park sp. z o.o. w O. kwotę 22.549 zł (dwadzieścia dwa tysiące pięćset czterdzieści dziewięć złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

sędzia R. K.

Sygn. akt: I C 522/20

UZASADNIENIE

(...) Park Sp. z o.o. w O. (poprzednio: (...) Sp. z o.o.) wniosła o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra Obrony Narodowej kwoty 254.622 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 7 maja 2020 r. do dnia zapłaty. W uzasadnieniu wskazała, że w dniu 20 czerwca 2005 r. nabyła na mocy aktu notarialnego od Przedsiębiorstwa Produkcyjno-Handlowo-Usługowego (...) nieruchomość stanowiącą działkę gruntu oznaczoną numerem ewidencyjnym (...)

o obszarze 30 ha 4.600 m² położoną w 5-D., z przeznaczeniem do zabudowy wielomieszkaniowej. Pierwotnie nieruchomość stanowiła własność resortu obrony narodowej i kolejno na podstawie zaświadczenia nr(...)Prezydium Powiatowej Rady Narodowej

w O. z dnia 10 grudnia 1965 r. oraz protokołu zdawczo – odbiorczego z dn. 28 czerwca 2002 r. Skarbu Państwa – Agencji Mienia Wojskowego. W protokole z 18 czerwca 2002 r. oraz z 19 czerwca 2002 r. pozwany oświadczył, że dokonał oczyszczenia terenu

z przedmiotów pochodzenia wojskowego. Jednakże podczas realizacji prac budowlanych zabudowy wielomieszkaniowej odkryte zostały przedmioty wybuchowe pochodzenia wojskowego (amunicja (...), pociski artyleryjskie typu A, typy B oraz typu C, granaty, zapalniki, bomby lotnicze typu B, pociski od granatnika), w związku z czym dalsza realizacja prac ziemnych prowadzona była pod stałym nadzorem saperskim. Kwota objęta żądaniem pozwu stanowi wydatek obejmujący rozpoznanie saperskie, oczyszczanie gruntu z niewybuchów i niewypałów amunicji, pozostałości po ww. przedmiotach, innych przedmiotów wybuchowych i niewypałów amunicji, nadzór saperski oraz sporządzanie i przekazanie dokumentacji powykonawczej po każdy etapie prac.

Pozwany, reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej, wniósł o oddalenie powództwa w całości, kwestionując powództwo co do zasady. Podniósł zarzut przedawnienia roszczenia z uwagi na upływ zarówno 10-letniego jak i 3-letniego terminu przedawnienia z art. 442¹ § 1 k.c. Wygaśnięcie prawa pozwanego do nieruchomości stwierdzono 29 sierpnia 2002 r., zatem roszczenia odszkodowawcze związane z jej przekazaniem przedawniły się najpóźniej 30 sierpnia 2012 r. W tej dacie powódka była właścicielem od ponad 7 lat i miała realną możliwość poczynienia ustaleń

w zakresie stanu faktycznego nieruchomości. 3-letni termin przedawnienia zaczął biec od dnia, kiedy powódka dowiedziała się o konieczności poniesienia wydatków w postaci wynagrodzenia firmy saperskiej, tj. najpóźniej od października 2016 r., kiedy został sporządzony pierwszy protokół z przedmiotów wybuchowych. Nawet zakładając, że roszczenie nie uległo przedawnieniu z upływem 10-letniego terminu przedawnienia, przedawniło się 31 grudnia 2019 r. (z uwzględnieniem zmiany art. 118 k.c.). Ponadto pozwany wskazał, że nie ciążył na nim prawny obowiązek oczyszczania nieruchomości

z materiałów militarnych pochodzących z okresu przed nabyciem prawa własności przez Skarb Państwa i nie stanowi on wykonywania władzy publicznej w rozumieniu art. 417 § 1 k.c., a jedynie obowiązek państwa działającego w sferze dominum. Przed podpisaniem protokołu zdawczo-odbiorczego z 28 czerwca 2002 r., na podstawie którego przekazano mienie do zagospodarowania Agencji, dokonano oczyszczenia terenu z przedmiotów wybuchowych niebezpiecznych pozostawionych na terenie nieruchomości przez Polskie Siły Zbrojne podczas wykorzystywania gruntów do celów militarnych w okresie, gdy właścicielem był Skarb Państwa – Minister Obrony Narodowej. Tym samym, pozwana wywiązała się ze swojego obowiązku – jako właściciela nieruchomości przy przekazaniu własności dochowując należytej staranności. Odkryte przedmioty wybuchowe pochodziły z okresu (...) W. Światowej jako pozostawione przez państwa trzecie na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, których kosztów usunięcia na podstawie art. 19 ust. 2 pkt. 2 ustawy z 20 maja 1996 r. nie ponosi Skarb Państwa. Na koniec pozwany podniósł niewykorzystanie roszczenia

z tytułu wady fizycznej nieruchomości względem poprzedniego właściciela jako przyczynienia się do uszczerbku oraz wskazał, że nie znajdował się w opóźnieniu ze świadczeniem pieniężnym w dacie 7 maja 2020 r. (data skierowania wezwania do zapłaty).

Ustosunkowując się do tego, powód wskazał w piśmie procesowym z 20 grudnia 2020 r., że pozwany niewłaściwie dokonał oczyszczania nieruchomości z materiałów pochodzenia wojskowego przed przekazaniem jej do dalszego obrotu cywilnego. Wynika to

z rażącego niedbalstwa, ponieważ ujawnione przedmioty znajdowały się na niewielkich głębokościach 10 cm. Ujawnione przedmioty pochodzą z lat 70. oraz 80. oraz materiały

z okresu(...) W. Światowej. Część z przedmiotów pochodzi z okresu, kiedy nieruchomość była wprost zarządzana przez pozwanego.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 22 września 2004 r. Agencja Mienia Wojskowego, na podstawie notarialnej umowy sprzedaży (rep. A Nr(...) przed notariuszem E. B. w O.) sprzedała Przedsiębiorstwu Produkcyjno-Handlowo-Usługowemu (...) A. S., D. S., W. S. Sp. j. z siedzibą w O. zabudowaną nieruchomość stanowiącej działkę oznaczoną numerem ewidencyjnym (...)

o obszarze 30 ha 4.600 m⁽²⁾, położonej w(...) D., gminie D., opisaną w księdze wieczystej nr KW (...). Opisaną nieruchomością, w dniu 20 czerwca 2005 r. nabył na podstawie notarialnej umowy sprzedaży (rep. A Nr (...) przed notariuszem E. B. w O.) (...) Park Sp. z o.o. (poprzednio (...) Sp. z o.o.) z siedzibą w O..

(umowy sprzedaży z: 22 września 2004 r. k. 14-17 i z 20 czerwca 2005 r. k. 18-23)

Przedmiotowa nieruchomość uprzednio objęta była trwałym zarządem MON – (...) Zarządu (...) w O. i stanowiła wraz ze znajdującymi się budynkami i infrastrukturą teren kompleksu (...) (...) D.. W dniu 18 czerwca 2002 r.

w godzinach 8:00 – 13:30, Jednostka Wojskowa nr (...) dokonała metodą przeszukania terenu oczyszczenia nieruchomości, w trakcie którego stwierdzono obecność materiałów wybuchowych i niebezpiecznych obejmujących miny szkolne i ćwiczebne (przeciwpancerne, przeciwpiechotne i jedną minę narzutową) oraz mechanizmy uderzeniowe. Nie stwierdzono wówczas obecności innych przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych. Komisja do przeprowadzenia czynności oczyszczania kompleksu składała się z przewodniczącego, przedstawiciela (...) i (...) oraz 17 członków, którym udzielono instruktażu przeprowadzenia czynności przeszukania terenu oraz instruktażu lekarza jednostki.

W protokole z 19 czerwca 2002 r. z oczyszczania terenu z przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych oraz z użycia materiałów i środków przez Jednostkę Wojskową nr (...) Komisja „w składzie: dowódca minerskiego patrolu oczyszczania” stwierdziła, że podczas oczyszczania terenu które trwało od 12:10 do 13:15 zniszczono miny ćwiczebne na terenie byłych składów wojskowych.

(dowód: protokół z 18.06.2002 r. k. 245-247, protokół nr (...) z 19.06.2002 r. k. 248)

Na podstawie protokołu zdawczo odbiorczego z 28 czerwca 2002 r. nieruchomość obejmująca kompleks (...) (...) D. została przekazana Oddziałowi Terenowemu Agencji Mienia Wojskowego w O. na podstawie art. 18 i 19 w zw. z art. 6 ustawy z 30 maja 1996 r. o gospodarowaniu niektórymi składnikami mienia Skarbu Państwa oraz o Agencji Mienia Wojskowego. W protokole oświadczone, że przekazany teren został sprawdzony przez minerski patrol oczyszczania terenu z przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych, zgodnie z protokołem z dnia 18 czerwca 2002 r. stanowiącym załącznik protokołu zdawczo– odbiorczego.

(protokół zdawczo–odbiorczy nieruchomości z załącznikami k. 224- 243)

Decyzją Starosty Starostwa Powiatowego w O. z 29 sierpnia 2002 r. stwierdzono wygaśnięcie prawa trwałego zarządu Ministerstwa Obrony Narodowej – (...) Zarządu (...) w O. do nieruchomości Skarbu Państwa położonej w D., gmina D., oznaczonej w ewidencji gruntów numerem działki nr (...) o powierzchni 30,4600 ha z dniem 28 czerwca 2002 r., tj. z dniem podpisania protokołu zdawczo–odbiorczego przekazania mienia Skarbu Państwa na rzecz Agencji Mienia Wojskowego.

(decyzja z dn. 29 sierpnia 2002 r. k .312)

W okresie od 1 kwietnia 2001 r. na terenie kompleksu Nr (...) będącego przedmiotem przekazania do Agencji Mienia Wojskowego nie odbywały się ćwiczenia wojsk z użyciem bojowych środków pozoracji pola walki. Nie stwierdzono także utraty środków bojowych przechowywanych w tym kompleksie.

(dowód: oświadczenie Komendanta płk. mgr inż. R. R. k. 243)

Powód, nabywając nieruchomość, miał w planach realizację inwestycji pod nazwą „Budowa budynków mieszkalnych wielorodzinnych (...) D.”. W toku realizacji inwestycji natrafiono na zalegające przedmioty wybuchowe pochodzenia wojskowego.

W związku z powyższym, w dniu 1 grudnia 2016 r. powód zawarł z S. C. prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą (...) z siedzibą w B. umowę, przedmiotem której były prace saperskie polegające na rozpoznaniu oraz oczyszczaniu gruntu z niewybuchów i niewypałów, amunicji oraz nadzór saperski we wskazanych przez zamawiającego miejscach (w tym sporządzenie

i przekazanie dokumentacji powykonawczej z poszczególnych etapów czynności, rozpoznanie, podjęcie i przeniesienie do tymczasowego magazynu (...) odnalezionych przedmiotów niebezpiecznych, przekazanie odnalezionych przedmiotów niebezpiecznych Wojskowemu P. Saperskiemu, odpowiednie zabezpieczenie przedmiotów wybuchowych do czasu przyjazdu patrolu saperskiego). Obszar przedmiotu umowy obejmował teren działek: (...) obręb (...) zlokalizowanych

w miejscowości D.. W toku dalszej inwestycji budowlanej, powód zawarł jeszcze trzy zlecenia o przedmiocie tożsamym do opisanego w umowie z dn. 1 grudnia 2016 r. (zlecenie nr (...), (...) z dn. 3 grudnia 2018 r., zlecenie nr (...), (...) z dnia 30 września 2019 r., zlecenie nr (...) – (...) z dnia 18 listopada 2019 r.). Prowadzący (...) Usługi (...) świadczył na rzecz powoda prace związane ze sprawdzeniem i oczyszczaniem terenu z materiałów wybuchowych pochodzenia wojskowego w okresie 1 grudnia 2016 – 30 grudnia 2016 r., 2 stycznia 2017 r. – 25 stycznia 2017 r., 1 lutego 2017 r. – 27 lutego 2017 r., 1 marca 2017 – 28 marca 2017 r., 1 kwietnia 2017 r. – 26 kwietnia 2017 r., 2 stycznia 2019 r. – 28 stycznia 2019 r.

W trakcie nadzoru saperskiego podjęto następujące przedmioty wybuchowe i niebezpieczne:

- a) pocisk artyleryjski typ A – 126 sztuk,
- b) pocisk artyleryjski typ B – 879 sztuk,
- c) pocisk artyleryjski typu C – 6 sztuk,
- d) inny – 223 sztuk,
- e) amunicja (...) – 1456 sztuki,
- f) granat ppiech – 1 sztuka,
- g) zapalniki – 119 sztuk,
- h) bomba lotnicza typu A – 1 sztuka,
- i) granat ppanc – 1 sztuka,
- j) pocisk do granatnika – 2 sztuki.

(zlecenie nr (...) k. 047-049, umowa nr (...) k. 050-052, zlecenie nr (...), (...)
k. 053-055, zlecenie nr(...), (...) k. 056-058, zlecenie nr (...) – (...) k. 059-061, dokumentacja sprawozdawcza k.
062-110, protokół nr (...) k. 111, protokół nr (...) k. 112, protokół nr (...) k. 113, protokół nr (...) k. 114, protokół nr (...) k. 115, protokół nr (...) k. 116, protokół nr (...) k. 117, protokół nr (...) k. 118, protokół nr (...) k. 119, protokół nr (...) k. 120, protokół nr (...)
k. 121, dokumentacja fotograficzna k. 122-156)

Wszystkie przedmioty wybuchowe i niebezpieczne wydobyte z nieruchomości stanowiącej działkę nr (...) położoną w(...) – D. pochodziły z okresu (...) W. Światowej i zostały zniszczone przez patrol saperski nr (...) Jednostki Wojskowej nr (...) w L. na poligonie.

(dowód: odpowiedź JW. Nr(...) z dn. 18 listopada 2020 r. k. 331)

Za wykonane usługi (...) z siedzibą w B. wystawiło faktury VAT na łączną kwotę 254.622 zł, które systematycznie opłacał powód.

(faktury VAT oraz potwierdzenia wykonania przelewu z bankowości internetowej k. 148-197)

W dniu 16 grudnia 2020 r. na terenie nieruchomości ujawniono 27 sztuk naboju 7,62 mm z pociskiem stalowym PS, sztukę naboju 7,62 mm z pociskiem smugowym, 6 sztuk naboju 7,62 ślepych, 8 sztuk naboju 9mm M., 8 sztuk naboju 5,6 mm sportowych L. R., łuskę od naboju 7,62 mm, łuskę od naboju 9mm M., 2 łuski od naboju 7,62 M., jedno oryginalne kartonowe opakowanie do naboju 7.62 mm z okrągłą czerwoną pieczęcią. Postanowieniem z dnia 21 grudnia 2020 r. mł. asp. P. T. z Posterunku Policji w D., zatwierdzonym przez Zastępcę Prokuratora Rejonowego umorzył śledztwo w sprawie podejrzenia popełniania przestępstwa z art. 263 § 2 k.k. wobec nastąpienia przedawnienia karalności czynu.

(dowód: postanowienie o umorzeniu śledztwa k. 376-377, spis i opis rzeczy k. 360, dokumentacja fotograficzna k. 361-374)

W dniu 28 kwietnia 2020 r. powód wezwał pozwanego Skarb Państwa – Ministra Obrony Narodowej do zapłaty kwoty 268.442,00 zł tytułem należności, którą uregulowała na rzecz wykonawcy świadczącego usługi saperskie. W wezwaniu zakreślono 21 dni od dnia otrzymania wezwania jako termin płatności. Powyższe pismo, pozwany odebrał w dniu 7 maja 2020 r. i ustosunkowując się do jego treści wskazał, iż dopełnił obowiązków związanych z przekazaniem nieruchomości i jej oczyszczeniem co odzwierciedlają protokoły z dn. 18 i 19 czerwca 2002 r.

(dowód: wezwanie do zapłaty k. 199-200, wydruk – śledzenie przesyłek k. 202, odpowiedź pozwanego k. 203)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w przeważającej jego części za wyjątkiem części roszczenia w zakresie odsetek ustawowych za opóźnienie.

W niniejszej sprawie, powód wystąpił z żądaniem zapłaty kwoty 254.622,00 zł w oparciu o art. 417 § 1 k.c. jako zwrotu wydatku poniesionego tytułem zawartych umów obejmujących rozpoznanie saperskie, oczyszczanie gruntu z niewybuchów i niewypałów amunicji, nadzoru saperskiego oraz zakresu opisanego w poszczególnych zleceniach, które szczegółowo odzwierciedlają dokumenty załączone do pozwu. Podstawą faktyczną roszczenia, wyznaczającą granice rozpoznania, jest stwierdzenie, iż pozwany wykonując władzę publiczną zaniechał obowiązku wynikającego z art. 19 ust. 2 uprzednio obowiązującej ustawy z 30 maja 1996 r. o gospodarowaniu niektórymi składnikami mienia Skarbu Państwa oraz o Agencji Mienia Wojskowego – właściwego oczyszczenia nieruchomości z niewybuchów i niewypałów – w związku z czym, po stronie powodowej wystąpiła określona żądaniem zapłaty szkoda.

Stan faktyczny sprawy w znacznej części nie był sporny. Na rozprawie pozwany wprost wskazał, że nie kwestionuje twierdzeń pozwu. Pozwany kwestionował bowiem przede wszystkim podstawę swojej odpowiedzialności odszkodowawczej jako stanowiącej wyłącznie obowiązek państwa działającego w sferze dominum, nie zaś wykonywania władzy publicznej w rozumieniu 417 k.c., co oznacza, że przypisanie odpowiedzialności odszkodowawczej winno być uzależnione od wykazania winy, czego ostatecznie, w ocenie pozwanego, strona powodowa nie uczyniła. Dodatkowo, pozwany podnosił, iż doszło do przedawnienia dochodzonego pozwem roszczenia – jako roszczenia o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym w oparciu o art. 442⁽¹⁾ § 1 k.c. Na rozprawie okazało się, że sporne pozostaje, z jakiego okresu pochodziły przedmioty wymagające zabezpieczenia saperskiego na koszt powódki. Pozwany wywodził, że tylko z(...) W. (...) i że jego obowiązek ustawowy nie obejmował oczyszczenia terenu z tak dawnych pozostałości niebezpiecznych. Ustalone przez Sąd fakty w tym zakresie zostały opatrzone słowem „dowód” przed wskazaniem odpowiednich dokumentów. Ponadto opatrzenia słowem „dowód” wymagały dokumenty, które zostały głębiej przeanalizowane przez Sąd niż przez strony (chodzi o oba protokoły z czerwca 2002 r., świadczące o tym, jak dokładnie przebiegało oczyszczenie terenu).

Przedmiotem postępowania dowodowego były dokumenty. Prawdziwość dokumentów nie była wzajemnie kwestionowana przez strony i nie budzi wątpliwości Sądu. Dokumenty i zdjęcia dołączone do pisma powoda z 20.12.2020 r. nie świadczą o tym, że przedmioty pochodzące z lat: 70. i 80. były przedmiotami o takim charakterze niebezpiecznym, by uzasadniał zatrudnienie saperskiego i poniesienie wydatku dochodzonego pozwem. Sąd nie widział

sygnalizowanej w tym piśmie potrzeby, by dopuszczać z urzędu dowód z zeznań świadka S. C.. Z przyczyn wskazanych dalej okres pochodzenia poszczególnych materiałów znalezionych w ziemi nie był istotny dla rozstrzygnięcia. Ponadto w sprawie przeprowadzono posiedzenie przygotowawcze i ustalono plan rozprawy, porządkujący tryb i kolejność dowodów w sprawie. Jednym z postanowień planu rozprawy było pominięcie na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. dowodów wnioskowanych przez powoda (zeznań świadków, przesłuchania stron i opinii biegłego), ponieważ dowody te były postawione w pozwie przy tych okolicznościach faktycznych, których pozwany w odpowiedzi nie zakwestionował, a nie wymagają dowodu okoliczności bezsporne.

Pozwany nie kwestionował wysokości roszczenia, które znajduje odzwierciedlenie w załączonych do pozwu fakturach VAT oraz poszczególnych potwierdzeniach dokonania zapłaty w postaci przelewów na poczet świadczonych usług przez (...) Usługi (...) z siedzibą w B.. Pozwany nie zakwestionował wykonania usług stwierdzonych tymi fakturami ani poniesienia wydatków z tym związanych przez powoda. Zatem jedna z przesłanek odpowiedzialności deliktowej – szkoda i jej wysokość była przesłanką spełnioną bezspornie.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd uznał, że powództwo zasługuje na uwzględnienie (za wyjątkiem części roszczenia w zakresie odsetek ustawowych za opóźnienie) wobec ziszczenia się wszystkich przesłanek uzasadniających odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanego Skarbu Państwa na zasadzie art. 417 k.c. w zw. z art. 19 ust. 2 ustawy o gospodarowaniu niektórymi składnikami mienia Skarbu Państwa oraz o Agencji Mienia Wojskowego.

Analizując zasadność roszczenia, należy wskazać na treść art. 417 § 1 k.c., zgodnie z którym za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. Powstanie odszkodowawczej odpowiedzialności Skarbu Państwa unormowanej w przytoczonym przepisie jest uzależnione od ziszczenia się łącznie kilku przesłanek.

Warunkami koniecznymi ponoszenia odpowiedzialności, które muszą występować kumulatywnie, są: niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej, istnienie szkody oraz związek przyczynowy pomiędzy zachowaniem a szkodą. Zachowanie uzasadniające odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa musi być niezgodne z prawem, a więc przeciwstawiać się nakazom i zakazom wynikającym z obowiązującej normy prawnej rozumianej jako konstytucyjne źródła prawa. W sytuacji, gdy określony akt prawny regulujący kompetencje organów władzy publicznej odsyła do kryteriów pozaprawnych, tj. klauzul generalnych, norm obyczajowych, to te klauzule mogą też stanowić kryterium bezprawności. Kolejną przesłanką odpowiedzialności Skarbu Państwa jest szkoda w rozumieniu 361 § 2 k.c., czyli obejmująca straty i utracone korzyści, które poszkodowany mógł osiągnąć, gdyby szkody mu nie wyrządzono. Pomiędzy powstałą szkodą a zdarzeniem warunkującym odpowiedzialność Skarbu Państwa istnieć musi normalny związek przyczynowy, w takim znaczeniu, że szkoda jest jego zwykłym następstwem. Przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej rozumieć należy nie tylko działanie stanowiące przejaw prawa bądź też działanie bez podstawy prawnej, ale także zaniechanie, o ile porządek prawny nakłada na władzę publiczną obowiązek działania. Tak więc przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej opartej o art. 417 k.c. jest niezgodność z prawem zachowania się organu władzy publicznej – rozumiana wężej niż bezprawność w ujęciu cywilistycznym.

Odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 417 § 1 k.c. nie jest uwarunkowana stwierdzeniem winy funkcjonariusza. (wyroki Sądu Najwyższego z: 8 stycznia 2002 roku, I CKN 581/99, OSNC 2002/10/128 i 10 grudnia 2003 roku, V CK 11/03, L.).

Bezspornym i nie wymagającym dalszych rozważań jest, że (...) Zarząd (...) działający w imieniu Ministra Obrony Narodowej oraz Agencja Mienia Wojskowego jako osoba prawna, której powierzono wykonywanie prawa własności i innych praw rzeczowych Skarbu Państwa na podstawie i w granicach prawa, dopuścili do obrotu prawnego nieruchomości stanowiącą działkę oznaczoną numerem ewidencyjnym (...)

o obszarze 30 ha 4.600 m², położonej w obrębie 5 – D., gminie D. obejmującą uprzednio kompleks (...) (...) D..

Ustawodawca przewidział możliwość dopuszczenia do obrotu prawnego nieruchomości przekazanych do gospodarowania Agencji Mienia Wojskowego

z zastrzeżeniem uprzedniego oczyszczenia terenu z pozostałości materiałów wybuchowych

i innych przedmiotów niebezpiecznych pochodzenia wojskowego. Obowiązek ten wynika wprost z art. 19 ust. 2 uprzednio obowiązującej ustawy z 30 maja 1996 r. o gospodarowaniu niektórymi składnikami mienia Skarbu Państwa oraz o Agencji Mienia Wojskowego. W myśl przywołanego przepisu, przekazanie nieruchomości następuje w formie protokołu zdawczo – odbiorczego, z dniem jego podpisania – którego sporządzenie może nastąpić po wykonaniu na koszt jednostki organizacyjnej podporządkowanej lub nadzorowanej przez Ministra Obrony Narodowej m. in. oczyszczenia przekazywanej nieruchomości z niewybuchów

i niewypałów. Zatem to na pozwanym ciążył obowiązek oczyszczenia przekazywanej nieruchomości z niewybuchów i niewypałów w sposób umożliwiający całkowicie bezpieczne korzystanie z nieruchomości przez osoby trzecie. Samo stwierdzenie ujęte w ust. 2 powołanego przepisu „oczyszczenie” należy rozumieć jako doprowadzenie do stanu wolnego od elementów niepożądanych tj. doprowadzenia nieruchomości do stanu umożliwiającego bezpieczny byt przedmiotu w obrocie cywilnym – oczyszczenia nierozróżniającego wieku ani pochodzenia materiałów niebezpiecznych. Pozwany zaprezentował wykładnię zawężającą stosowanie przepisu wyłącznie do tych materiałów, które pozostawił w gruncie Skarb Państwa w czasie funkcjonowania jednostki wojskowej, ponadto wywodził, że teren wojskowy był w 2012 r. zabudowany i niemożliwe było „gruntowne” sprawdzenie terenu również z tej przyczyny (pod budynkami). Argumentacja ta nie była przekonująca z tych oto powodów.

Przede wszystkim uregulowane ustawą bezpieczne wprowadzenie do obrotu cywilnego dawnego terenu wojskowego ma na celu ochronę życia ludzkiego. Sprowadzanie tego obowiązku do sfery właścicielskiej (prawo prywatne) jest wobec tego nieporozumieniem. Obowiązek oczyszczenia dawnego terenu wojskowego ma podłoże nie tylko właścielskie, ale i publiczne, a wykonanie tego obowiązku leży w stosunku pomiędzy Państwem a obywatelami. Połączenie tego z faktem, że ustawa nie rozróżnia okresu pochodzenia materiałów, z których teren wojskowy powinien być oczyszczony, prowadzi wprost do wniosku, że oczyszczenie to powinno obejmować wszelkie materiały pochodzenia wojskowego mogące zagrozić bezpiecznemu wprowadzeniu terenu do obrotu cywilnego. Trudno sobie zresztą wyobrazić, jak miałyby selektywnie wyglądać oczyszczanie terenu tylko z materiałów niedawnych. Argumentacja, która została przedstawiona na rozprawie, wskazująca na różną wysokość warstw ziemnych, w których zalegać mogą materiały

z odmiennych okresów, nie była w oczach Sądu przekonująca. Pozwany nie uprawdopodobnił przy tym nawet, że przedmioty znajdujące przez powódkę pochodzą

z tych tylko miejsc, gdzie uprzednio posadowione były budynki.

Przekazanie działek Agencji Mienia Wojskowego nastąpiło w oparciu o protokół zdawczo – odbiorczy sporządzony w dn. 28.06.2002 r., gdzie wskazano na wywiązanie się

z obowiązku oczyszczania terenu z przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych przez patrol minerski w myśl art. 19 ust 2 ustawy o gospodarowaniu niektórymi składnikami mienia Skarbu Państwa oraz o Agencji Mienia Wojskowego. Integralną część stanowił protokół datowany na dzień 18 czerwca 2002 r. Protokół ów stanowił potwierdzenie oczyszczenia przekazywanej nieruchomości z niewybuchów i niewypałów. W toku niespełna sześciu godzinnych czynności metodą przeszukania terenu, stwierdzono obecność materiałów wybuchowych i niebezpiecznych obejmujących miny szkolne i ćwiczebne oraz mechanizmy uderzeniowe, dokonując ich usunięcia przez minerski patrol oczyszczania. Przedmioty ujawniono w odległości 50 m od budynku nr (...). W przeszukaniu ponad 30 ha terenu uczestniczyło 17 członków Komisji, co krótko mówiąc oznacza, że jedna osoba zobowiązana była do wnikliwego przeszukania około 1,7 ha nieruchomości bez zaopatrzenia w jakikolwiek sprzęt. To siłą rzeczy nie gwarantowało chociażby odnalezienia przedmiotów znajdujących się pod niewielką powierzchnią gruntu. Trudno zresztą oczekiwać, by osoby niezaopatrzone w sprzęt umożliwiający wykrywanie materiałów niebezpiecznych (choćby wykrywacz metalu) zdołały w czasie sześciu godzin wnikliwie i należycie przeszukać nieruchomość obejmującą 30 ha. Co więcej, instrukcja oczyszczania terenów z przedmiotów wybuchowych i niebezpiecznych zatwierdzona zarządzeniem Nr (...)/inż. (przedłożona w toku postępowania przez stronę pozwaną) wprost nakazuje kierować do oczyszczania terenów minerskie patrole oczyszczania, w skład których winno wchodzić dwóch/trzech

saperów – minerów. Z kolei, jak wynika ze sporządzonego protokołu, członkowie komisji przed przeszukaniem zostali wyłącznie poinstruowani co do przeprowadzenia czynności przeszukania terenu przez specjalistę inżyniersko – saperskiego oraz lekarza jednostki. Nie było wśród nich wykwalifikowanych osób z zakresu materiałów wybuchowych bądź niebezpiecznych. Wadliwość przeprowadzonych czynności ujawnia nadto kolejno przeprowadzone oczyszczanie terenu w dniu 19 czerwca 2002 r. Stwierdzono wówczas („komisja

1-osobowa”) obecność na terenie nieruchomości min ćwiczebnych. Zgodnie z protokołem zdawczo–odbiorczym, stwierdzenia wywiązania się z obowiązku oczyszczenia nieruchomości dokonano w oparciu o protokół z 18 czerwca 2002 r. Co więcej, protokół nr (...) z 19.06.2002 r. odzwierciedla oczyszczenie dokonane na zgłoszenie, niezewidencjonowane w księdze zgłoszeń (por. k. 248). Nie znajduje odzwierciedlenia w protokole zdawczo–odbiorczym, którego sporządzenie zgodnie z ustawą o gospodarowaniu niektórymi składnikami mienia Skarbu Państwa oraz o Agencji Mienia Wojskowego uwarunkowane jest uprzednim oczyszczeniem przekazywanej nieruchomości z niewybuchów i niewypałów (art. 19 ust. 2 powołanej ustawy). Należy zatem uznać, iż faktycznego oczyszczania terenu (konkretnie: zasadzie próby oczyszczenia) dokonywano w 18.06.2002 r. – bowiem protokół zdawczo–odbiorczy wprost powołuje się na ten konkretnie datowany dokument. Z kolei „oczyszczanie terenu” dnia kolejnego nastąpiło na zgłoszenie, które logicznie rozumując po oczyszczeniu terenu nie nastąpiłoby bez ujawnienia kolejnych materiałów niebezpiecznych. W tym miejscu wskazać należy także na przeprowadzone na zlecenie strony powodowej prace związane z oczyszczaniem nieruchomości, które doprowadziły do wykrycia pokaźnej ilości osprzętu wojskowego obejmującego m. in. pociski różnego rodzaju w liczbie przekraczającej 1000 sztuk czy też bomby lotniczej typu A bądź dwóch pocisków od granatników. Porównując rezultaty oczyszczania terenu dokonanego na zlecenie powoda

z wynikami prac przeprowadzonych przez pozwanego należy wyprowadzić wniosek, iż pozwany w rażącym stopniu zaniedbał ciążący na nim obowiązek. Zaniechanie tego obowiązku stanowi zachowanie niezgodne z prawem. Tym samym, skoro już w dniu następującym (protokół z 19.06.2002 r.) po rzekomym oczyszczeniu terenu (protokół z 18.06.2002 r.) stwierdzono kolejne przedmioty niebezpieczne w liczbie 9 sztuk min ćwiczebnych, nie powinna wzbudzać wątpliwości wadliwość przeprowadzonych czynności przez pozwanego.

W ocenie Sądu, obowiązek z art. 19 ust. 2 ustawy o gospodarowaniu niektórymi składnikami mienia Skarbu Państwa oraz o Agencji Mienia Wojskowego pozostaje w sferze imperium jako czynności władczych pozostających w uprawnieniach i zobowiązaniach wynikających z prawa publicznego. Chybiony zatem jest zarzut strony pozwanej, że pozwany działał wyłącznie jako właściciel wyposażony w uprawnienia i zobowiązania przypisane mocą prawa prywatnego. Za taką konstrukcją nie przemawia konstrukcja normy prawnej nakładającej obowiązek oczyszczenia nieruchomości. Ustawa wprost reguluje, że przekazanie Agencji mienia na zasadach i w trybie określonym w ustawie następuje zarządzeniem Ministra Obrony Narodowej, zaś sama Agencja Mienia Wojskowego powołana została jako państwowa osoba prawna której Skarb Państwa powierza wykonywanie prawa własności i innych praw rzeczowych na jego rzecz w stosunku do posiadanego mienia. Celowościowo, art. 19 ust. 2 ustawy o gospodarowaniu niektórymi składnikami mienia Skarbu Państwa oraz o Agencji Mienia Wojskowego znajduje zastosowanie wyłącznie do nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa.

Wobec ustawowego obowiązku, któremu pozwany nie uczynił zadość, zbędnym jest rozpoznawanie zarzutów co do braku wykorzystania przez stronę powodową środków prawnych dotyczących odpowiedzialności za wady rzeczy nabytej. Zbywca przedmiotowej nieruchomości nie był obciążony powyższym obowiązkiem.

Co do szkody – zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie pozostawia wątpliwości co do wysokości, która zresztą nie była kwestionowana przez stronę pozwaną

w toku postępowania. Po stronie pozwanej wystąpiła szkoda rozumiana jako wydatek poniesiony w okresie objętym przedłożonymi fakturami Vat (8.02.2017 r. – 15.04.2020 r. por. k. 158-197), związany z przeprowadzeniem prac mających na celu nadzór saperski oraz oczyszczanie terenu z przedmiotów niebezpiecznych. Na szkodę składa się wypłacone przez powoda wynagrodzenie na rzecz wyspecjalizowanego podmiotu zajmującego się prowadzeniem prac związanych z obsługą i nadzorem saperskim oraz oczyszczaniem terenu

z niewybuchów i niewypałów. Uiszczony wynagrodzenie znajduje potwierdzenie

w przedłożonych przez (...) Park Sp. z o.o. potwierdzeniach zapłaty z rachunku bankowego na kwotę 254.522 zł.

Szkoda poniesiona przez finalnego nabywcę nieruchomości pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym ze zdarzeniem – niewłaściwym wykonaniem obowiązku ustawowego, a więc z czynem niedozwolonym. Podkreślić należy ponownie, iż gdyby pozwany w dacie przekazania terenu byłego kompleksu wojskowego dokonał prawidłowego, pełnego oczyszczenia terenu, do stanu umożliwiającego korzystanie z niego zgodnie z przeznaczeniem, nie zaszłaby potrzeba wykonywania tych prac na koszt powoda.

Sąd nie podzielił także stanowiska pozwanego, iż roszczenie uległo przedawnieniu. Przepis art. 442¹ § 1 zd. 1 k.c. wskazuje, że datę wymagalności roszczenia o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym wyznacza uzyskanie wiedzy o dwóch faktach – po pierwsze, o szkodzie, a po drugie, o osobie obowiązanej do jej naprawienia. W przypadku jednak, gdy czyn niedozwolony wyczerpuje zarazem znamiona przestępstwa w rozumieniu prawa karnego, ustawa koryguje na korzyść poszkodowanego termin przedawnienia w myśl zasady wyrażonej w art. 442¹ § 2 k.c., który znajduje zastosowanie odpowiednio, gdy 3-letni termin przedawnienia upływa przed okresem 20 lat od chwili wyrządzenia przestępstwa. Zaostrzony, wydłużony termin przedawnienia z art. 442¹ § 2 k.c. znajduje zastosowanie ze względu na charakter czynu niedozwolonego, a więc niezależnie od tego, przeciwko komu jest kierowane roszczenie kompensacyjne z tego tytułu. Tożsamość zdarzenia prawnego, powodującego powstanie szkody, skutkuje wówczas tym, że roszczenia te przedawniają się w jednym wydłużonym terminie. Dwudziestoletni termin przedawnienia odnosi się zatem do roszczeń kierowanych przeciwko osobie, która nie będąc sprawcą zbrodni lub występku ponosi odpowiedzialność z tego tytułu jako za czyn cudzy (np. w wypadku przestępstwa funkcjonariusza, które angażuje odpowiedzialność Skarbu Państwa z art. 417 k.c., por. Kodeks cywilny. T.I. red. Pietrzykowski 2020, wyd. 10/Safjan. Komentarz art. 442¹ k.c.)

W uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 21 listopada 1967 r., III PZP 34/67, OSNCP 1968, nr 6, poz. 94, Sąd Najwyższy przyjął, że sąd cywilny w ramach swej właściwości kwalifikuje zachowanie się sprawcy szkody jako przestępstwo, jeżeli jest to potrzebne do rozstrzygnięcia sprawy cywilnej. Przepis art. 442¹ § 2 k.c. nie uzależnia zastosowania dłuższego terminu przedawnienia od skazania sprawcy czynu za zbrodnię lub występki. W ugruntowanym w tej mierze orzecznictwie przyjęto, iż ocena sądu cywilnego w tym względzie może być odmienna od oceny sądu karnego w zakresie nie objętym związaniem wynikającym z art. 11 k.p.c.

W ocenie Sądu, wadliwe i niewłaściwie oczyszczenie terenu dokonane w dniu 18 czerwca 2002 r. wyczerpało znamiona zarówno art. 160 k.k. (narażenia na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu) jak i 231 § 1 k.k. tj. nadużycia uprawnień przez funkcjonariusza publicznego w związku z nie dopełnieniem obowiązków działając tym samym na szkodę interesu zarówno publicznego jak i prywatnego. Na kanwie sprawy niniejszej czyn z art. 160 k.k. polegał na zaniechaniu oczyszczenia terenu z materiałów niebezpiecznych i wybuchowych, pozostawieniu ich na nieruchomości przeznaczonej do obrotu prawnego. Uwidacznia to w szczególności fakt, iż powód nabył nieruchomość w celu zabudowy wielomieszkaniowej – przeznaczonej do zamieszkiwania, co stwarzało niebezpieczeństwo dla osób w dalszej kolejności nabywających wybudowane mieszkania. Owo zaniechanie z kolei uzasadnia zaniechanie wykonania lub nienależytego wykonania obowiązków osób (funkcjonariuszy publicznych) zobowiązanych do oczyszczenia terenu sprzecznie z istotą lub charakterem obowiązku wynikającego wprost z ustawy.

Nowelizacją dokonaną ustawą z dn. 16.2.2007 r. wydłużono obowiązujący w dniu sporządzenia protokołu termin przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody wynikłej z przestępstwa (z 10 do 20 lat), nakazując do roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, a według przepisów dotychczasowych w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych stosowanie art. 442¹ § 2 k.c. kodeksu cywilnego. W związku z tym, że w dacie wejścia w życie ustawy nowelizującej, roszczenie nie było przedawnione, zastosowanie znajduje ówczesnie dodany art. 442¹ § 2 k.c. nakazujący stosowanie 20 letniego terminu przedawnienia.

W konsekwencji, w ocenie Sądu, 20-letni termin przedawnienia roszczenia powoda rozpoczął swój bieg z dniem 19 czerwca 2002 r. Powód zaś wniósł pozew w dniu 21 lipca 2020 r., a zatem przed upływem dwudziestoletniego terminu przedawnienia.

Z tych względów na podstawie powołanych wyżej przepisów powództwo uwzględniono w całości, o czym orzeczono w punkcie I wyroku.

O odsetkach orzeczono na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.p.c., ponieważ pozwany dysponując stosownymi dokumentami – w chwili wezwania go do zapłaty pismem z dnia 28 kwietnia 2020 r. – miał wiedzę o swoim zobowiązaniu, jego wysokości i miał możliwość spełnić zadość temu zobowiązaniu. Powód zażądał zapłaty w terminie 21 dni, a wezwanie doręczono 7.05.2020 r. Powództwo oddalono na tej podstawie prawnej tylko w zakresie odsetek za okres wcześniejszy niż określony termin na spełnienie świadczenia od daty otrzymania wezwania.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 100 zd. 2 k.p.c. (wygrana powoda niemal w całości) w zw. z § 2 pkt. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. W skład zasądzonych kosztów wchodzi opłata od pozwu 12.732 zł, wynagrodzenie pełnomocnika 10.800 opłata skarbową od udzielonego pełnomocnictwa 17 zł.

sędzia Rafał Kubicki